

## Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Τοῦ Καθηγητοῦ κ. ΣΤΑΥΡΟΥ ΒΟΥΤΥΡΑ

Ἡ Ε.Ο.Κ. ὀρίζει τὴ συμμετοχὴ<sup>1</sup> σὰν τὸ σύνολο τῶν μέσων ποῦ διαθέτουν οἱ ἐργαζόμενοι γιὰ νὰ ἐπηρεάσουν τὶς ἀποφάσεις ποῦ λαμβάνονται στὴν ἐπιχείρηση γιὰ τὴν ὁποῖαν ἐργάζονται.

Κατὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐπιτροπὴ<sup>2</sup> οἱ ἄνθρωποι καταναλίσκουν ἓνα σημαντικό μέρος τῆς ζωῆς τους στὴν ἐργασία τους, ἀπὸ τὴν ὁποῖα καὶ ἐξαρτοῦν τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Κατὰ συνέπεια ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ μετέχουν στὶς διαδικασίες λήψεως ἀποφάσεων ποῦ ρυθμίζουν τὶς δραστηριότητες τῶν ἐπιχειρήσεων ποῦ τοὺς ἀπασχολοῦν.

Τὸ Συμβούλιο τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων μετὰ πρόταση τῆς Ἐπιτροπῆς, τοῦ Κοινοβουλίου, καὶ τῆ γνώμη τοῦ Οἰκονομικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Συμβουλίου ἐψηφίσε πρόταση γιὰ μιὰ πέμπτη<sup>3</sup> κατευθυντήρια γραμμὴ (directive), ἐφαρμοζομένη στὶς νομοθετικές, κανονιστικές καὶ διοικητικές διατάξεις τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν τῶν κρατῶν-μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. (ἄρθρο 1).

Τὰ κράτη-μέλη πρέπει νὰ ὀργανώνουν τὴ δομὴ τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν (Α.Ε.) κατὰ τρόπο ποῦ νὰ ἔχουν τουλάχιστο τρία διακεκριμένα ὄργανα : α) τὸ ὄργανο διευθύνσεως, ἐπιφορτισμένο μετὴν διαχείριση καὶ τὴν ἐκπροσώπηση, β) τὸ ἐποπτικὸ ὄργανο, ἐπιφορτισμένο μετὸν ἔλεγχο τοῦ ὀργάνου τῆς διευθύνσεως, γ) τὴ γενικὴ συνέλευση τῶν μετόχων (ἄρθρο 2).

(1) Bulletin des Communautés Européennes : Participation des travailleurs et structure des sociétés, suppl. 8/75, p. 21 («Πράσινη Βίβλος» τῆς Ε. Ο. Κ.).

(2) "Worker participation in the European Community", p. 5.

(3) Οἱ προηγούμενες ἀφοροῦσαν τὴν ἴδρυση, τὴ συγχώνευση καὶ τὸν ἔλεγχο τῶν ἀνων. ἐταιρειῶν.

Τὰ μέλη τοῦ ὄργανου διευθύνσεως ἐκλέγονται ἀπὸ τὸ ἐποπτικὸ ὄργανο. Τὸ ἐποπτικὸ συμβούλιο ἐκλέγει τὸ μέλος ἐκεῖνο πὸν θὰ εἶναι ἐπιφορτισμένον μὲ τὰ ζήτήματα τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν σχέσεων ἐργασίας. Τὸ ἄρθρο 3 πὸν ὀρίζει τὰ παραπάνω διατυπώνει ὀρισμένες ἐπιφυλάξεις γιὰ τὶς ἐθνικὲς νομοθεσίες.

Οἱ νομοθεσίες τῶν κρατῶν-μελῶν ὀργανῶνουν, τουλάχιστο γιὰ ἐταιρεῖες πὸν ἀπασχολοῦν 500 μισθωτοὺς, τὸν διορισμὸ τῶν μελῶν τοῦ ἐποπτικοῦ ὄργανου κατὰ τὶς ἀκόλουθες διατάξεις.

Χωρὶς νὰ θίγονται οἱ διατάξεις πὸν ἀκολουθοῦν, τὰ μέλη τοῦ ἐποπτικοῦ ὄργανου ἐκλέγονται ἀπὸ τὴ γενικὴ συνέλευση.

Ἐνα τρίτο τουλάχιστο τῶν μελῶν τοῦ ἐκλέγεται ἀπὸ τοὺς ἐργαζόμενους ἢ τοὺς ἐκπροσώπους τοὺς ἢ προτείνεται ἀπὸ αὐτοὺς (ἄρθρο 4).

Μέλη τοῦ ὄργανου διευθύνσεως μποροῦν νὰ εἶναι μόνο φυσικὰ πρόσωπα. Ἄν καθορίζεται ὅτι νομικὰ πρόσωπα μποροῦν νὰ εἶναι μέλη τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου, θὰ πρέπει νὰ διορίζεται ἕνας μόνιμος ἀντιπρόσωπος (ἄρθρο 5).

Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ταυτόχρονα μέλος τοῦ ὄργανου διευθύνσεως καὶ τοῦ ὄργανου ἐποπτείας (ἄρθρο 6) καὶ θὰ πρέπει ἢ θητεία τοὺς νὰ εἶναι καθορισμένη καὶ νὰ μὴν ὑπερβαίνει τὰ ἔξι ἔτη. Εἶναι ὅμως ἐπανεκλέξιμοι (ἄρθρο 7). Τὰ ὄργανα διευθύνσεως καὶ ἐποπτείας δὲν μποροῦν νὰ προσδιορίζουν τὴν ἀμοιβὴ τῶν μελῶν τοὺς (ἄρθρο 8). Τὰ μέλη τοῦ ὄργανου διευθύνσεως δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀσκοῦν σὲ μιὰ ἄλλη ἐπιχείρηση δραστηριότητα, μισθωτὴ ἢ ὄχι, γιὰ λογαριασμὸ τοὺς ἢ γιὰ λογαριασμὸ ἄλλου χωρὶς τὴν ἄδεια τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου, πὸν εἰδοποιεῖ σχετικὰ τὴ γενικὴ συνέλευση. Καὶ κανένα φυσικὸ πρόσωπο δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μέλος τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου περισσοτέρων τῶν δέκα (!) ἐταιρειῶν (ἄρθρο 9).

\* \*

Τὸ ὄργανο διευθύνσεως θὰ πρέπει νὰ ὑποβάλλει κάθε τρεῖς μῆνες τουλάχιστο, στὸ ἐποπτικὸ συμβούλιο μιὰ ἐκθεση γιὰ τὴν πορεία τῶν ὑποθέσεων τῆς ἐταιρείας.

Τὸ ὄργανο διευθύνσεως πρέπει νὰ παρουσιάζει στὸ ἐποπτικὸ ὄργανο μέσα στοὺς τρεῖς ἐπόμενους μῆνες ἀπὸ τὸ κλείσιμο τῆς χρήσεως τὰ σχέδια τῶν ἐτησίων λογαριασμῶν.

Τὸ ἐποπτικὸ ὄργανο μπορεῖ νὰ ζητῇ σὲ κάθε στιγμή μιὰ εἰδικὴ ἐκθεση γιὰ τὶς ὑποθέσεις τῆς ἐταιρείας. Ἐτὸ ἴδιο ὄργανο ἢ τὸ τρίτο τῶν μελῶν τοῦ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ζητῇ ὅλες τὶς πληροφορίες καὶ τὰ ἔγγραφα καὶ νὰ προβαίνει στὶς ἀναγκαῖες ἐπαληθεύσεις. Ἡ ἄσκηση τῶν ἐξουσιῶν αὐτῶν μπορεῖνὰ ἀνατεθεῖ σὲ ἕνα ἢ περισσότερα μέλη τοῦ ἢ σὲ εἰδικούς. Καὶ κάθε μέλος τοῦ μπορεῖ νὰ λαβαίνει γνώση τῶν ἐκθέσεων, ἐγγράφων ἢ πληροφοριῶν (ἄρθρο 11).

Ἡ ἄδεια τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου θὰ πρέπει νὰ ζητεῖται γιὰ τὶς ἀποφάσεις τοῦ διευθυντικοῦ ὄργανου, πού ἀφοροῦν :

- α) στὴν ἐποπτεία ἢ τὴν μετατόπιση τῆς ἐπιχειρήσεως ἢ σημαντικῶν τῆς τμημάτων,
- β) στὸν σημαντικὸ περιορισμὸ ἢ ἐπέκταση τῆς δραστηριότητάς της,
- γ) σημαντικὲς ἀλλαγὲς στὴν ὀργάνωσή της,
- δ) τὴν ἐγκαθίδρυση διαρκοῦς συνεργασίας μὲ ἄλλες ἐπιχειρήσεις ἢ τὴν διακοπὴ τῆς συνεργασίας αὐτῆς. Ἡ ἀπαρίθμηση τοῦ ἄρθρου 12 πού προβλέπει αὐτὰ εἶναι ἐνδεικτικὴ. Κατὰ συνέπεια ὁ νόμος ἢ τὸ καταστατικὸ μποροῦν νὰ ὑποβάλλουν ἄλλες ἐνέργειες στὴν ἄδεια τοῦ ἐποπτικοῦ ὄργανου.

\*  
\* \*

Τὰ μέλη τοῦ ὄργανου διευθύνσεως μποροῦν νὰ ἀνακληθοῦν ἀπὸ τὸ ἐποπτικὸ ὄργανο. Καὶ τὰ μέλη τοῦ τελευταίου σ ἐ κ ά θ ε σ τ ι γ μ ῆ ν ἄ ν α κ λ η θ ο ὦ ν ἀπὸ τὰ ἴδια ὄργανα ἢ τὰ ἴδια πρόσωπα πού τὰ διόρισαν καὶ μὲ τὶς ἴδιες διαδικασίες.

Παρ' ὄλ' αὐτά, τὰ μέλη τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου πού διορίσθηκαν κατὰ τὶς διατάξεις τῆς παραγράφου 3 τοῦ ἄρθρου 4 δὲν μποροῦν νὰ ἀνακληθοῦν παρὰ γιὰ δικαιολογημένο λόγο, μὲ δικαστικὴ ἀπόφαση, κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ἐποπτικοῦ ὄργανου, τῆς γενικῆς συνελεύσεως ἢ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐργαζομένων (ἄρθρο 13).

\*  
\* \*

Οἱ νομοθεσίες τῶν χωρῶν-μελῶν ὀργανώνουν τὴν ἀστικὴ εὐθύνη τῶν μελῶν τῶν δύο ὄργανων, γιὰ νὰ ἐξασφαλίζουν τουλάχιστο τὴν ἐπανόρθωση τῆς ζημίας πού ὑπέστη ἡ ἔταιρεία γιὰ τὴν παράβαση τοῦ νόμου ἢ τοῦ καταστατικοῦ, καθὼς καὶ ἀπὸ ἄλλα σφάλματα πού διέπραξαν τὰ μέλη τῶν ὀργανῶν κατὰ τὴν ἄσκηση τῶν καθηκόντων τους.

Ἡ ἄδεια πού δόθηκε ἀπὸ τὸ ἐποπτικὸ συμβούλιο δὲν ἀποκλείει τὴν ἀστικὴ εὐθύνη τῶν μελῶν τοῦ ὄργανου διευθύνσεως. Καὶ ἡ ἀπαλλαγὴ, ἢ διαταγὴ ἢ ἡ ἄδεια τῆς γενικῆς συνελεύσεως δὲν εἶναι ἀπαλλακτικὴ τῆς ἀστικῆς εὐθύνης οὔτε τῶν μελῶν τῶν ὀργανῶν διευθύνσεως οὔτε τοῦ ἐποπτικοῦ (ἄρθρο 14).

Ἡ ἔταιρικὴ δράση πού βασίζεται στὶς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 1, ἀσκεῖται μὲ ἀπόφαση τῆς γενικῆς συνελεύσεως. Γιὰ τὴν ἀπόφαση αὐτὴ οὔτε ὁ νόμος οὔτε τὰ καταστατικά δὲν μποροῦν νὰ προβλέπουν πλειοψηφία μεγαλύτερη ὑπὸ τὴν ἀπολυτὴ τῶν ψήφων τῶν παρόντων ἢ ἐκπροσωπομένων μετόχων.

Ἡ ἔταιρικὴ δράση μπορεῖ ἐπίσης νὰ ἀσκηθεῖ μὲ αἴτηση ἑνὸς ἢ περισσοτέρων μετόχων πού διαθέτουν μετοχὲς ὀνομαστικῆς ἀξίας πού τὰ κράτη-μέλη δὲν

μπορούν να την καθορίσουν πάνω από 5 % του έγγεγραμμένου κεφαλαίου ή 100 χιλιάδων λογιστικών μονάδων.

Η εταιρική αυτή δράση δεν μπορεί να καθορισθεί ούτε από το νόμο, ούτε από τα καταστατικά ή από συμφωνία ότι υπόκειται σε προηγούμενη απόφαση της γενικής συνελεύσεως ή άλλου όργανου ή προηγούμενη δικαστική απόφαση (άρθρα 15 - 17).

Οι διατάξεις του άρθρου 14 ισχύουν και για τη ζημία που υπέστη προσωπικά ένας μέτοχος ή ένας τρίτος (άρθρο 20).

Αυτά είναι τα κύρια σημεία που προβλέπουν τα δύο πρώτα κεφάλαια (άρθρα 1 - 21) του σχεδίου κατευθυντήριας γραμμής της Ε.Ο.Κ. (που αναφέρονται στη συμμετοχή των εργαζομένων στα έποπτικά συμβούλια των μεγάλων ανωνύμων εταιρειών των χωρών της Ε.Ο.Κ.).

Το τρίτο κεφάλαιο (άρθρα 22-47) περιέχει διατάξεις για τη γενική συνέλευση, το τέταρτο (άρθρα 48-63) για τον έλεγχο των ισολογισμών και το 5ο (άρθρα 64 και 65) γενικές διατάξεις προσαρμογής.

\* \* \*

Κατά την Ευρωπαϊκή Έπιτροπή<sup>4</sup> ή μελλοντική κοινοτική νομοθεσία θα υποχρεώσει την διεύθυνση των επιχειρήσεων να ενημερώνει και να συσκέπτεται με τους εργαζομένους και αυτό θα έχει την έννοια πώς θα δοθεί μεγαλύτερη σημασία στις απόψεις των τελευταίων. Οί εργαζόμενοι θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι μόνο διά μέσου της εκπροσωπήσεώς τους στις επιτροπές λήψεως αποφάσεων των επιχειρήσεων θα καταστεί δυνατό γι' αυτούς να παίξουν ρόλο στη λήψη των μέτρων που τους επηρεάζουν. "Ας σημειωθεί ότι, κατά την Έπιτροπή, ή συμμετοχή των εργαζομένων στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων μέσω του ρόλου τους σαν μετόχων δεν έχει με τις παρούσες συνθήκες καμία σημασία σε κανένα από τα κράτη της Ε.Ο.Κ.

Σχετικά με την «πέμπτη» ντιρεκτίβα της Ε.Ο.Κ. που περιγράψαμε, επαναμβάνουμε πώς αποτελεί πρόταση κατευθυντήριας οδηγίας<sup>4α</sup> του 1972. Το 1975 ή Έπιτροπή ένεκρινε μιάν αναθεωρημένη μορφή του σχεδίου για την Ευρωπαϊκή ανώνυμη εταιρεία. Και το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο δέχθηκε σύστημα κατά το οποίο το έποπτικό συμβούλιο μιās εταιρείας, που θα έλέγχει τις αποφά-

(4) Βλ. άνωτ. (μελλοντικές τάσεις της συμμετοχής των εργαζομένων). Κατά τον J. J. Ribas (L' Europe sociale, «Droit Social» - avril 1973, p. 205) ή Κοιν. Πολιτική της ΕΟΚ αποτελεί ένα παρθένο πεδίο.

(4α) Για τις νομικές συνέπειες των αποφάσεων των όργάνων της Κοινότητας βλ. Π. Δαγτόγλου, "Ο έλλην νομικός και το ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο, στο Νομικό Βήμα, 24, σελ. 929 και έπ.

σεις πού θα παίρνει ή διοίκησή της, θά πρέπει νά άποτελεΐται κατά τó 1/3 άπό τούς άντιπροσώπους τών μετόχων, 1/3 άπό έκπροσώπους τών έργαζομένων και κατά τó υπόλοιπο άπό κοινούς τών δύο πλευρών.

Ή Ήπιτροπή παραδέχθηκε τήν άνάγκη ύπάρξεως ευελιξίας κατά τήν μεταβατική περίοδο, κατά τήν όποία τά κράτη-μέλη τής Ε.Ο.Κ. θά έχουν τήν ευχέρεια νά υίοθετοϋν και νά εφαρμόζουν τίς μορφές συμμετοχής πού θεωροϋν κατάλληλες. Πάντως οί δυσχέρειες είναι μεγάλες.

Σχετικά με τήν «πράσινη βίβλο» πού εξέδωσε ή Ήπιτροπή τής Εϋρωπαϊκής Κοινότητας ό έκ τών μελών της Finn Olav Gundelach σέ συνέντευξή του είπε ότι με τήν έκδοση αυτή ή Ήπιτροπή επιδιώκει νά επαναφέρει τή σμζήτηση για τó θέμα τής συμμετοχής τών μισθωτών στην άνώνυμη εταιρεία. Πριν άπό τή δημοσίευση τής βίβλου μεσολάβησαν πολλές συνομιλίες με τίς κυβερνήσεις τών χωρών τής Ε.Ο.Κ. καθώς και με τίς εργατικές και έργοδοτικές τους όργανώσεις. Ή Ήπιτροπή έπιθυμεί κάθε άνώνυμη εταιρεία νά διαθέτη μιá υπεύθυνη μόν διευθύνη για τήν καθημερινή της λειτουργία και ένα συμβούλιο για τόν έλεγχο τής διεύθυνσεως και τήν χάραξη τών γενικών γραμμών τής πολιτικής πού άκολουθεί ή έπιχείρηση. Στο συμβούλιο αυτό οί μισθωτοί θά πρέπει νά εκπροσωποϋνται με έκλεγμένα μέλη. Άλλά οί άντιλήψεις τών χωρών-μελών είναι τόσο διαφορετικές, ώστε δέν θά ήταν ρεαλιστικό νά πιστεύομε ότι θά ήταν δυνατό εά έγκαθιδρυθεί σύντομα ένα παρόμοιο σύστημα σ' όλες τίς χώρες. Έκείνο πού χρειάζεται είναι ό καθορισμός μιās διαδικασίας και ή προσπάθεια προσεγγίσεως τών άντιλήψεων σχετικά με τó θέμα τής συμμετοχής.

Ό στόχος τής Ήπιτροπής είναι ή δημιουργία μιās κοινής άγοράς για τίς εταιρείες, τó κεφάλαιο και τούς μισθωτούς. Και ό στόχος αυτός δέν θά έπιτευχθεί άν οί διατάξεις πού θά καθορίζουν τή συμμετοχή τών μισθωτών θά διαφέρουν κατά πολύ άπό κράτος σέ κράτος.

Σχετικά με τίς δογματικές βάσεις τής «πράσινης βίβλου» είπε ότι εδράζονται στη διαπίστωση τής άνάγκης προσαρμογής τής οικονομικής ζωής στις νέες συνθήκες. Στα χρόνια πού έρχονται οί βιομηχανικές χώρες θά ύποστοϋν μιá όλοένα και μεγαλύτερη πίεση για τήν ανανέωση και τροποποίηση τής δομής τους. Με ποιό τρόπο θά μπορούσαν νά γίνουν οί μεταβολές αυτές άν ή λήψη τών αποφάσεων περιορίζεται μόνο σέ μερικούς ; και οί μισθωτοί δέν συνδέονται με τίς αποφάσεις πού θά τούς άφοροϋν άμεσα :

Και ό κ. Gundelach κατέληξε : Τίποτε άλλο δέν έχει τόση σημασία για τó μέλλον τής βιομηχανικής μας κοινωνίας όσο οί σχέσεις μεταξύ μισθωτών και έπιχειρήσεως. Ή Ήπιτροπή πιστεύει ότι πρέπει νά προσπαθήσωμε νά δημιουργήσωμε τούς κατάλληλους μηχανισμούς πού νά άποτρέπουν τήν άνώφελη άναμέτρηση μεταξύ τών κοινωνικών μερών. Φυσικά είναι άδύνατο νά άπομακρύνωμε τίς άντιθέσεις.

Ἄλλὰ εἶναι δυνατό νά δημιουργηθεῖ ἓνα πλαίσιο ὥστε οἱ ἀντιθέσεις αὐτὲς νά συζητοῦνται μὲ δημοκρατικό τρόπο.

\*  
\* \*

Συστήματα συμμετοχῆς ὑπάρχουν σὲ ὅλες τὶς χώρες τῆς Ε.Ο.Κ. Ἄλλὰ τὰ συστήματα αὐτὰ διαφέρουν μεταξύ τους.

Οἱ διαφορὲς ποὺ ὑπάρχουν ἀνάμεσα στὶς κυριώτερες χώρες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος στὸ θέμα τῆς συμμετοχῆς μποροῦν νά σ υ ν ο ψ ι σ θ ο ὦ ν σ τὰ ἀκόλουθα σημεῖα :

α) Σὲ ὠρισμένες χώρες ἡ συμμετοχὴ ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴ νομοθεσία (Δ. Γερμανία, Γαλλία), καὶ σὲ ἄλλες ὄχι (Ἀγγλία, Ἰταλία).

β) Σὲ ἄλλες χώρες οἱ ἐργαζόμενοι δέχονται τὴ συμμετοχὴ τους σὲ κοινὰ ὄργανα στὴ διεύθυνση τῶν ἐπιχειρήσεων ὅπως στὴ Δυτ. Γερμανία καὶ Γαλλία, ἐνῶ προβάλλουν ἄρνηση στὴν Ἰταλία καὶ στὴν Ἀγγλία (ὅπως καὶ στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες).

γ) Ἡ συλλογικὴ διαπραγμάτευση καὶ οἱ συλλογικὲς συμβάσεις ἐργασίας ὑπάρχουν παντοῦ, ἀλλὰ

αα) Εἶναι δυνατόν νά ἀποτελοῦν κάποια μορφή συμμετοχῆς (Γερμανία), τὴν κύρια μορφή τῆς (Ἰταλία) ἢ τὴ μοναδική, ὅπως στὴ χώρα μας, ὅπου δὲν ὑπάρχουν τὰ συμβούλια ἐπιχειρήσεων.

ββ) ἀναπτύσσονται εἴτε σὲ ἐθνικὸ πεδίο (Γερμανία) εἴτε σὲ τοπικὸ ἢ σὲ ἐπίπεδο ἐπιχειρήσεως (νέα τάση στὴν Ἰταλία).

\*  
\* \*

Κατὰ τὸν Dimitri Weiss τὴ συμμετοχὴ, σὲ μιὰ πρώτη προσέγγιση τοῦ ὄρου, τὴ βλέπουμε σάν μιὰ διαδικασία ἐντάξεως, ἐνσωματώσεως.

Ἔχουμε ὅμως καὶ τὸν ἀνταγωνιστικὸ ἔλεγχο, ποὺ ἀποκλείει κάθε ἀνάληψη εὐθύνης στὴ διοίκηση καὶ τὴ διαχείριση τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ὁ Weiss διακρίνει ἀνάμεσα στὴ θεσμικὴ συμμετοχὴ, γερμανικοῦ τύπου καὶ τὴν ἀνταγωνιστικὴ, γαλλικοῦ καὶ ἰταλικοῦ<sup>5</sup>.

Κατὰ τὸν Otto Kahn - Freund<sup>6</sup> ἂν ἡ συμμετοχὴ στὸ ἐπίπεδο ἐπιχειρήσεως, μὲ μιὰ ἐργατικὴ ἐκπροσώπηση στὰ ὄργανα τῆς ἐ τ α ι ρ ε ῖ α ς περιβάλλεται μὲ κλίμα σκεπτικισμοῦ καὶ ἀμφιβολιῶν, αὐτὸ δὲν συμβαίνει μὲ τὴν ἐκπροσώπηση σ ἐ ἐ π ἰ π ε δ ο ἐ κ μ ε τ α λ λ ε ὗ σ ε ω ς. Αὐτὴ εἶναι μιὰ πραγματικότητα

(5) "La democratie industrielle", 1978. p. 110.

(6) "La participation" (Université Paris—I), 1976, p. 24.

σὲ ὅλα τὰ δημοκρατικά ἔθνη. Ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ θεμελιώδη στοιχεῖα τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς.

Ὁ ἴδιος διακρίνει σὲ γενικὲς γραμμὲς τρεῖς τύπους ἐκπροσωπήσεως :

α) ἓνα συμβούλιο, πὸν παρακάθονται διεύθυνση καὶ ἐργασία, τύπου ἐπιτροπῶν ἐπιχειρήσεων στὴ Γαλλία ἢ τὸ Βέλγιο.

β) ἓνα ὄργανο ἐκπροσωπευτικὸ τοῦ προσωπικοῦ ἐκμεταλλεύσεως, ὅπως τὸ Betriebsrat στὴ Γερμανία ἢ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ προσωπικοῦ στὴ Γαλλία καὶ

γ) ἓνα σῶμα ἐκπροσώπων τοῦ συνδικάτου στὸ ἐπίπεδο ἐκμεταλλεύσεως, ὅπως οἱ shop - stewards στὴ Μ. Βρεταννία, οἱ «ἀνθρώποι ἐμπιστοσύνης» ( Vertrauensleute) στὴ Γερμανία καὶ οἱ συνδικαλιστικοὶ ἀντιπρόσωποι στὴ Γαλλία.

Ἡ με γ α λ η ἔ ρ ι ς, στὶς μέρες μας, ἀντιπαρατάσσει τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ τύπου β καὶ τοῦ τύπου γ.

\*\*\*

Μιὰ ἄλλη διάκριση ἀντιπαραθέτει :

α) τὸ σύστημα τῆς ὀ ρ γ α ν ι κ ῆ ς ἰ σ ο τ ι μ ῖ α ς, δηλαδή ὑπαρξὴ ἐπιτροπῆς μὲ ἰσότημη συμμετοχὴ ἐκπροσώπων τῶν μισθωτῶν καὶ τοῦ ἐργοδότη (ἢ τῶν μετόχων). Τὸ σύστημα αὐτὸ ἐφαρμόζεται στὰ ἐποπτικά συμβούλια τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων στὴ Δυτ. Γερμανία.

β) τ ῖ ς μ ι κ τ ῆ ς ἔ π ι τ ρ ο π ῆ ς ἀ π ὸ ἐ κ π ρ ὴ ρ ὼ π ο τοῦ ἐργογότη καὶ ἐκπροσώπους τῶν μισθωτῶν. Τὸ σύστημα πὸν ἐφαρμόζεται στὶς ἐπιτροπὲς ἐπιχειρήσεων στὴ Γαλλία.

γ) τ ὸ σ ὺ σ τ η μ α τ ῆ ς ἀ π ο κ λ ε ι σ τ ι κ ῆ ς ἔ ρ γ α τ ι κ ῆ ς ἐ κ π ρ ο σ ω π ῆ ς ε ω ς. Τὰ συμβούλια νὰ ἀποτελοῦνται μόνον ἀπὸ ἐκπροσώπους τῶν μισθωτῶν. Εἶναι τὸ σύστημα τῶν συμβουλιῶν ἐκμεταλλεύσεως στὴ Δυτ. Γερμανία.

Ἡ ἔκθεση τῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὸν Καθηγητὴ Biedenkopf δέχεται τὴν ἄποψη ὅτι γιὰ νὰ εἶναι πραγματικὰ ἀποτελεσματικὸ, πρέπει τὸ δικαίωμα πληροφορήσεως καὶ συμβουλευσεως νὰ συμπληρώνεται ἀπὸ μιὰ ἐνεργητικὴ συμμετοχὴ τῶν ἐργαζομένων στὰ ὄργανα ἀποφάσεων.

Εἰδικώτερα στὴ Γερμανία ὑπάρχει μιὰ σχέση ἀνάμεσα στὴ συμμετοχὴ τῶν ἐργαζομένων στὸ ἐποπτικὸ συμβούλιο καὶ τὴ συνεργασία ἀνάμεσα στὴ διεύθυνση καὶ τὸ συμβούλιο τῆς ἐπιχειρήσεως. Καὶ φαίνεται λογικὸ, πραγματικὰ, πὸς ἡ ἐνεργητικὴ συμμετοχὴ τῶν ἐργαζομένων στὸ ὄργανο πὸν ἐκλέγει καὶ ἐλέγχει τὴ διεύθυνση ἀσκεῖ μιὰ θετικὴ ἐπίρροη στὴ στάση τῆς διευθύνσεως ἀπέναντι στὶς ἄλλες μορφὲς συμμετοχῆς.

Ὁ J. Schregle<sup>7</sup> γράφει ὅτι ἡ συμμετοχὴ δὲν θὰ πρέπει νὰ μᾶς φέρει ἀπλῶς

(7) Revue Intern. du Trav., 1976, p. 15 (conclusion).

μιά νέα τεχνική διοικήσεως, τήν ἐγκαθίδρυση ἑνὸς μηχανισμοῦ, τὴ δημιουργία μιᾶς ἐπιτροπῆς ἢ τὴν υἰοθέτηση μιᾶς διαδικασίας,. Εἶναι ἡ ἔκφραση μιᾶς νέας ἀντιλήψεως τοῦ κόσμου τῆς ἐργασίας καὶ τῆς κοινωνίας στὸ σύνολό της.

Πραγματικά, ἡ βιομηχανικὴ δημοκρατία μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ :

- εἴτε μὲ κρατικούς διακανονισμούς, πού προσφέρουν τὸ σχετικὸ νομοθετικὸ πλαίσιο.
- εἴτε μὲ τὸ συμβατικὸ μοντέλο, πού προσφέρει τὴ δυνατότητα στὰ μέρη νὰ λύσουν τὰ προβλήματά τους μὲ ἐλεύθερες διαπραγματεύσεις.
- εἴτε τέλος, μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ μοντέλου πού χαρακτηρίζεται ἀπὸ κοινὴ συμμετοχὴ στὶς διαδικασίες ἐπιλύσεως τῶν προβλημάτων<sup>7α</sup>.
- Τέλος, ἡ συμμετοχὴ τῶν μισθωτῶν σ τ ἄ κ ἔ ρ δ η τῶν ἐπιχειρήσεων ὑπάρχει σὲ κάποιο ἐπίπεδο στὰ κράτη-μέλη τῆς Κοινότητος, ἀλλὰ σὲ κανένα δὲν ἔχει δοθεῖ ὡς τώρα στοὺς ἐργαζομένους ἡ δυνατότητα ἀποτελεσματικῆς ἐπεμβάσεως στὴ διαχείριση τῶν ἐταιρειῶν μέσω τῶν συστημάτων τῆς συμμετοχῆς αὐτῆς. Αὐτές οἱ μέθοδοι συμμετοχῆς συνήθως παίρνουν τὴ μορφή ἐπιχορηγήσεων καὶ ἀποβλέπουν μᾶλλον στὴν ἐνθάρρυνση τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀποταμιεύσεως.

---

(7a) Cf. Fr. Fürstenberg, *Annals AAPSS*, 431, May 1977, p. 45.